

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI LA TANZANIA
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

621

VITENDO VYA KUJIFUNZA KISWAHILI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Mwaka : 2015

MAELEKEZO.

1. Karatasi hii ina sehemu **A, B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka kila sehemu **B** and **C**.
3. Sehemu **A** ina alama **arobaini (40)** na sehemu **B** na **C** zina alama **thelathini (30)** kila moja.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org



SEHEMU A (Alama 40)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

1. Taja aina nne za mazingira ambayo yanaweza kuchangia ukuaji wa lugha kwa mtoto.

Kwanza, mazingira ya familia yana mchango mkubwa kwani watoto wanajifunza lugha kutoka kwa wazazi, ndugu, na walezi. Familia inayoongea kwa wazi na kutumia maneno sahihi husaidia mtoto kuendeleza stadi za lugha.

Pili, mazingira ya shule au kituo cha malezi hutoa fursa za mawasiliano na walimu na watoto wenzake.

Mazungumzo ya kila siku katika shule husaidia watoto kujifunza misemo na sarufi.

Tatu, mazingira ya kijamii kama vile jamii inayomzunguka mtoto au marafiki hutoa muktadha wa kujifunza lugha kupitia michezo, mazungumzo ya kawaida, na tamaduni.

Nne, mazingira ya kiasili kama vile kusoma vitabu, kusikiliza hadithi, au kufuatilia vipindi vya televisheni vinavyofundisha husaidia mtoto kupanua msamiati na uelewa wa lugha.

2. Bainisha mambo manne ambayo humsaidia mtoto kujifunza lugha kwa haraka anapofikia umri wa kati ya miaka mitano hadi sita.

Kwanza, usikivu wa familia na walimu husaidia mtoto kuelewa maneno mapya. Wazazi au walimu wanaowajibu watoto mara moja wanahimiza ujifunzaji wa haraka.

Pili, kuzungumza mara kwa mara na mtoto husaidia kuongeza msamiati na uelewa wake wa sarufi.

Mazungumzo haya hufanya mtoto atoe majibu na kuuliza maswali.

Tatu, kusoma hadithi au vitabu pamoja kunasaidia mtoto kuona jinsi maneno yanavyotumika katika muktadha tofauti na kuimarisha uelewa wa lugha.

Nne, kuhusiana na watoto wenzao husaidia mtoto kujifunza lugha kwa kuiga maneno na miundo ya sentensi waliyoyasikia kutoka kwa marafiki.

3. Fafanua kwa kifupi mambo manne utakayofanya kwa ajili ya kumjengea mtoto stadi ya kusikiliza.

Kwanza, kutoa muda wa kutosha kwa mtoto kusikiliza hadithi au maelezo bila kuingiliwa.

Pili, kumuuliza mtoto kuuliza maswali au kurudia kile alichosikia ili kuhakikisha anasikiliza kwa makini.

Tatu, kutumia mbinu ya kuzungumza taratibu na kwa uwazi ili mtoto aweze kufuatilia na kuelewa mazungumzo.

Nne, kucheza michezo ya kusikiliza ambapo mtoto anapaswa kutambua maneno au sauti ili kuongeza uangalizi wake.

4. Chambua manufaa manne ya mtoto kuitikia katika tendo la ujifunzaji.

Kwanza, mtoto anapojibu maswali au amri, anapata nafasi ya kueleza mawazo yake na hivyo kuimarisha uelewa wake wa lugha.

Pili, kujibu kunachochea ujifunzaji wa haraka kwani mtoto anahamasishwa kufanya mazoezi ya kiakili na ya kimaisha.

Tatu, kuitikia kunasaidia mwalimu kupata mrejesho wa haraka kuhusu kiwango cha kuelewa na stadi za mtoto.

Nne, mtoto anapoitikia hujenga ujasiri na kujiamini katika kushiriki mazungumzo na shughuli za darasa.

5. Ainisha mbinu nne utakazotumia ili kumjengea mtoto uwezo wa kuwasiliana.

Kwanza, kuzungumza mara kwa mara na mtoto na kuhimiza mazungumzo ya kila siku.

Pili, kutumia michezo ya kuigiza ambapo mtoto anachukua nafasi ya wahusika na kuzungumza.

Tatu, kusoma pamoja na mtoto na kumwezesha kuzungumzia hadithi au maelezo yaliyosomwa.

Nne, kuhimiza uhusiano na watoto wenzao ili mtoto ajifunze maneno na mitindo ya mazungumzo kwa kuiga wenzake.

6. Eleza kwa kifupi mambo manne utakayofanya ili kumjengea mtoto utayari wa kusoma kabla ya kuanza somo.

Kwanza, kumfundisha utambulisho wa herufi na sauti zao kupitia michezo au vitabu vya picha.

Pili, kumfundisha kuhusisha maneno na picha ili mtoto aanze kuona uhusiano kati ya maneno na maana.

Tatu, kuhimiza utamaduni wa kusoma kwa pamoja nyumbani au darasani ili mtoto aone kusoma kama jambo la kufurahisha.

Nne, kumfundisha kuandika maneno mafupi au majina yake ili aanze kuelewa muundo wa maneno na alfabeti.

7. Fafanua kwa kifupi manufaa manne ya kutumia mbinu ya michezo katika ufundishaji wa watoto wadogo.

Kwanza, michezo husaidia mtoto kuwa na shauku na kujihusisha kikamilifu na somo.

Pili, michezo inasaidia kukuza stadi za kijamii na mawasiliano kwani watoto hucheza pamoja na kushirikiana.

Tatu, inasaidia katika kumbukumbu kwani watoto wanapojifunza kupitia vitendo huwa wanakumbuka kwa urahisi.

Nne, michezo hutoa mazingira salama na ya kufurahisha ambayo huondoa hofu na shinikizo kwa mtoto.

8. (a) Taja maneno manne yasiyo na silabi fungamano utakayotumia kumfundisha mtoto matamshi.

Kwanza, "maji", pili, "ndizi", tatu, "papa", nne, "kuku". Maneno haya ni rahisi na yanasaidia mtoto kujifunza matamshi sahihi.

(b) Fafanua kwa kifupi maana ya dhana "kuitikia" katika tendo la ujifunzaji na ufundishaji wa mtoto.

Kuitikia ni uwezo wa mtoto kutoa majibu au kufanya kitendo kilichotakiwa baada ya kusikia au kuelewa maelekezo au maswali. Hii ni muhimu katika kujenga stadi za lugha na mawasiliano.

9. Ainisha njia nne ambazo mtoto anaweza kuzitumia kujifunza lugha kutoka kwa watoto wenzake.

Kwanza, kuiga maneno na misemo ya marafiki.

Pili, kushiriki katika michezo ya kuigiza au mazungumzo ya kikundi.

Tatu, kubadilishana maswali na majibu katika mazungumzo ya kila siku.

Nne, kushiriki katika hadithi au shairi zinazofundishwa kwa pamoja.

10. Bainisha kwa ufupi matendo manne ambayo mwalimu anaweza kuyafanya darasani ili kumwezesha mtoto kujua dhana ya mawasiliano.

Kwanza, kuanzisha mazungumzo ya kila siku ambapo mtoto anahimizwa kushiriki.

Pili, kutumia michezo ya kuigiza ili mtoto aelewe nafasi ya maneno katika mazungumzo.

Tatu, kutoa mifano ya hali halisi ambapo mawasiliano ni muhimu, kama vile kuuliza au kueleza mahitaji.

Nne, kuhimiza ushirikiano kati ya watoto katika shughuli za kikundi ili kuimarisha mawasiliano ya kijamii.

SEHEMU B (Alama 30)

Jibu maswali **mawili (2)** kutoka sehemu hii.

11. Eleza manufaa manne ya kurekebisha mara moja makosa ya usomaji wa neno au maneno kwa mtoto.

Kwanza, kurekebisha mara moja kunasaidia mtoto kuelewa kosa lake na kutoarudia tena katika usomaji unaofuata.

Pili, kunapunguza kuchanganyikiwa na kuchukua hatua ya haraka huimarisha uelewa wa msamiati na sarufi.

Tatu, kunasaidia mwalimu kufuatilia maendeleo ya mtoto katika usomaji na kubaini maeneo yanayohitaji msaada zaidi.

Nne, kunasaidia mtoto kujenga ujasiri kwani anapata mwongozo sahihi na hakuwa na hofu ya kufanya makosa.

12. Chambua na eleza mambo matano yanayoweza kumuathiri mtoto anapojifunza Kiswahili kama lugha ya mawasiliano.

Kwanza, familia na wazazi wanaoweza kuzungumza Kiswahili au lugha nyingine wanaathiri uwezo wa mtoto kujifunza Kiswahili.

Pili, mazingira ya shule na walimu wenye ujuzi wa Kiswahili huchangia kiasi na ubora wa mafunzo anayopokea mtoto.

Tatu, marafiki na watoto wenzao wanaoendelea vizuri Kiswahili husaidia mtoto kujifunza lugha kwa kuiga na kushirikiana.

Nne, vitabu, vipindi vya redio, na televisheni vinavyotumia Kiswahili hutoa muktadha wa kujifunza msamiati na sarufi.

Tano, motisha ya mtoto na shauku ya kujifunza Kiswahili huchangia juhudi zake katika mazoezi na kuendelea kwa stadi za lugha.

13. Bainisha changamoto tano wanazokutana nazo watoto katika kujifunza kuandika.

Kwanza, kushindwa kutambua herufi na sauti zake husababisha matatizo katika uandishi.

Pili, msamiati mdogo unapelekea mtoto kushindwa kuunda sentensi sahihi.

Tatu, ukosefu wa motisha au hamasa ya kujifunza kuandika hupunguza juhudi za mtoto.

Nne, kushindwa kushikilia vyombo vya uandishi kama penseli au rula vizuri kunathiri maandiko.

Tano, kuiga vibaya maneno au sentensi kutoka kwa wengine kunaweza kuleta makosa ya sarufi na mtindo.

SEHEMU C (Alama 30)

Jibu maswali **mawili (2)** kutoka sehemu hii.

14. Fafanua hatua tano utakazofuata ili kuwaongoza watoto kutambua herufi "a".

Kwanza, onyesha herufi "a" kwa kutumia kadi ya rangi au kitabu cha picha ili kuvutia umakini wa mtoto.

Pili, tafsiri na eleza sauti ya herufi "a" kwa uwazi na kwa usikivu ili mtoto aone tofauti na herufi nyingine.

Tatu, omba watoto wajaribu kutamka sauti ya herufi "a" kwa kuiga mwalimu.

Nne, toa mfano wa maneno yanayoanza na herufi "a" kama "ai" au "aka" na wahimize kurudia.

Tano, andika herufi "a" pamoja na watoto kwenye sanduku la mchoro au karatasi ili kuimarisha utambulisho wa herufi.

15. Bainisha faida tano za kutumia vifaa halisi unapomwongoza mtoto kujifunza kuandika katika hatua za mwanzo.

Kwanza, vifaa halisi vinasaidia mtoto kuona na kushika kitu halisi, hivyo kuunda uhusiano kati ya kitu na neno lake.

Pili, vinahamasisha mtoto kushiriki kikamilifu katika shughuli za kujifunza.

Tatu, husaidia kuongeza kumbukumbu kwani mtoto anapata uzoefu wa kuona na kugusa.

Nne, vinakuza uelewa wa maneno na muundo wa sentensi kwa kutumia mifano halisi.

Tano, vifaa halisi hufanya mafunzo ya kuwa na furaha na kuvutia, hivyo kuongeza motisha ya mtoto.

16. Eleza faida tano za kutumia mbinu ya vitendo katika ufundishaji wa lugha kwa watoto.

Kwanza, mbinu ya vitendo husaidia mtoto kuelewa dhana kwa vitendo na siyo kwa kujifunza nadharia tu.

Pili, inakuza ushirikiano kati ya watoto kwani wanashirikiana katika shughuli zinazohitaji vitendo.

Tatu, husaidia mtoto kuimarisha kumbukumbu kupitia uzoefu wa moja kwa moja na mazoezi ya vitendo.

Nne, hutoa motisha na furaha kwa mtoto kwani anahusiana moja kwa moja na kile anachojifunza.

Tano, mbinu ya vitendo inasaidia kutambua nguvu na udhaifu wa kila mtoto na kuwarahisishia walimu kutoa msaada unaohitajika.